

Työttömyysturvan kuntaosuuden analyysi ja ennustemalli Kuopion työllisyysalueella

Työllisyysaluelautakunta 26.03.2026 § 19
2093/00.01.02/2026

Valmistelijat / lisätiedot:
työllisyysaluejohtaja Tiina Mäenpää
puh. 044 718 7502
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus

työllisyysaluejohtaja Tiina Mäenpää

Työllisyysaluelautakunta merkitsee asian tiedoksi.

Päätös

Työllisyysaluelautakunta hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.

Selostus

Työllisyyspalvelujen järjestämisvastuun siirtyminen kunnille vuoden 2025 alussa muutti samalla työttömyysturvan rahoitusjärjestelmää. Uudessa kannustinmallissa kuntien taloudellinen vastuu työttömyysetuuksista on kasvanut ja kytkeytyy aiempaa vahvemmin työttömyyden keston.

Kuntien vastuulle kuuluvat työmarkkinatuen, peruspäivärahan sekä ansiopäivärahan perusosan kustannukset työttömyyden keston perusteella. Maksuvastuu kasvaa työttömyyden pitkittyessä ja on suurimmillaan pitkään työttömänä olleiden henkilöiden kohdalla.

Kuopion työllisyysalueelle on laadittu työttömyysturvan kuntaosuuksia koskeva analyysi ja ennustemalli, jonka tarkoituksena on tuottaa työllisyysalueelle ja kunnille välineitä kustannuskehityksen seurantaan sekä ennakointiin. Analyysi perustuu vuoden 2026 alkuun mennessä saatavilla olevaan tilastotietoon sekä työttömyysturvan määräytymistä koskevaan sääntelyyn.

Työttömyysturvan kuntaosuus muodostuu pääosin työmarkkinatuen maksuvastuusta. Kuopion työllisyysalueella työmarkkinatuen osuus kuntaosuudesta on keskimäärin yli 80 prosenttia. Ansiopäivärahan perusosan ja peruspäivärahan osuus muodostaa selvästi pienemmän osan kokonaiskustannuksista.

Kustannusvastuu määräytyy työttömyyden kertymäpäivien perusteella. Mitä pidempään työttömyys jatkuu, sitä suurempi osa etuuden kustannuksista siirtyy kunnan vastuulle. Eriyisen merkittävä kustannusvaikutus syntyy yli 700 päivää työttömänä olleiden henkilöiden osalta.

Uuden rahoitusmallin keskeinen ohjausvaikutus perustuu siihen, että kuntien taloudellinen vastuu kasvaa työttömyyden pitkittyessä. Mallin tavoitteena on ohjata työllisyyspalveluja kohti ratkaisuja, jotka nopeuttavat työllistymistä ja ehkäisevät pitkäaikaistyöttömyyttä.

Analyysin perusteella työttömyysturvan kuntaosuuden kehitykseen vaikuttaa useita samanaikaisia tekijöitä. Keskeisin kustannuksia selittävä tekijä on työttömyyden pitkittyminen. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu lisää kuntien maksuvastuuta, koska työttömät siirtyvät korkeampiin maksuvastuuluokkiin.

Työttömyysturvakustannuksiin vaikuttavat myös laajemmat rakenteelliset tekijät, kuten työikäisen väestön kehitys, taloussuhdanteet sekä työttömyysetuuksien tasoon liittyvät muutokset. Pitkällä aikavälillä kustannuksiin vaikuttaa myös työttömyysetuuksien indeksikehitys, vaikka tällä hetkellä etuuksien taso on jäädytetty vuoteen 2027 asti.

Työttömyysturvan kustannuskehitykseen vaikuttavat lisäksi lainsäädäntömuutokset. Vuoden 2026 alussa voimaan tullut toimeentulotuen lakimuutos on lisännyt työttömyysturvan saajien määrää, kun osa asiakkaista on siirtynyt toimeentulotuen piiristä työttömyysetuuksien piiriin.

Analyysin yhteydessä laaditun ennustemallin tarkoituksena on parantaa työttömyysturvakustannusten ennakointia sekä tukea kuntien taloussuunnittelua.

Työttömyysturvan kuntaosuuksien kehitystä voidaan ennakoida seuraamalla erityisesti laajan työttömyyden kehitystä, työttömyysturvaa saavien henkilöiden määrää ja työttömyyden kertymäpäivien jakautumista eri päiväluokkiin.

Kustannuskehitys näkyy tyypillisesti viiveellä. Esimerkiksi lyhytaikaisen työttömyyden kasvu voi myöhemmin näkyä pitkäaikaistyöttömyyden kasvuna ja sitä kautta myös kasvavina kuntaosuuksina.

Ennustemallin avulla voidaan tunnistaa muutoksia työttömyyden rakenteessa sekä arvioida niiden vaikutuksia kuntien talouteen.

Uuden rahoitusmallin keskeinen tavoite on kytkeä työllisyyspalvelujen vaikuttavuus aiempaa vahvemmin kuntien talouteen. Kannustinmalli ohjaa kuntia tarkastelemaan työllisyyspalveluja myös taloudellisesta näkökulmasta. Kun työttömyys pitkittyy, kunnan kustannusvastuu kasvaa. Vastaavasti työllistyminen tai siirtyminen muun etuuden piiriin katkaisee kunnan maksuvastuun. Mallin tarkoituksena on kannustaa kuntia kehittämään palveluja, jotka tukevat mahdollisimman nopeaa ja kestävää työllistymistä.

Työttömyysturvan kuntaosuuden kehitykseen vaikuttavat ensisijaisesti työttömyyden rakenteelliset tekijät, joista keskeisin on työttömyyden pitkittyminen. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu näkyy suoraan kuntien kustannuksissa uuden rahoitusmallin myötä.

Työllisyyspalvelujen vaikuttavuuden vahvistaminen sekä työttömyyden pitkittymisen ehkäiseminen ovat keskeisiä keinoja hallita työttömyysturvakustannusten kasvua.

Työllisyysalueen näkökulmasta keskeistä on kehittää palveluprosesseja siten, että työllistymistä tukevat ratkaisut toteutuvat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja työttömyysjaksot eivät pääsisi pitkittymään.

Toimivallan peruste

Kuopion kaupungin hallintosääntö 32 §

Vaikutusten arviointi

Päätösten vaikutusten ennakoarviointia ei tehdä, kun kyseessä on tiedoksi merkittävä asia (KH 21.10.2024 § 293).

Liitteet 2093/2026 Liite: Työttömyysturvan kuntaosuuden analyysi ja ennustemalli Kuopion työllisyysalueella